CHERNIVTSI
LAW SCHOOL

ЧЕРНІВЕЦЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ ІМЕНІ ЮРІЯ ФЕДЬКОВИЧА

Чернівецький національний університет імені Юрія Федьковича
юридичний факультет
Кафедра теорії права та прав людини

«ЗАТВЕРДЖУЮ»
Декан юридичного факультету
проф. Віталій ГОРДЄЄВ
"31" серпня 2026 року

РОБОЧА ПРОГРАМА
навчальної дисципліни
ПРАВА ЛЮДИНИ

обов'язкова

Освітня програма Право
Спеціальність D 8 Право
Галузь знань D Бізнес, адміністрування та право
Рівень вищої освіти перший (бакалаврський)
юридичний факультет
Мова навчання українська

Чернівці 2026 рік

Робоча програма навчальної дисципліни «Права людини», складена відповідно до вимог Освітньої програми «Право» підготовки здобувачів першого (бакалаврського) рівня вищої освіти за спеціальністю D 8 Право галузі знань D Бізнес, адміністрування та право.

Розробники:

Бунчук Оксана Борисівна, доцентка кафедри теорії права та прав людини, кандидатка юридичних наук;

Миронюк Ольга Іванівна, асистентка кафедри теорії права та прав людини, кандидатка юридичних наук.

Викладачі, що забезпечують читання даної навчальної дисципліни:

Бунчук Оксана Борисівна, доцентка кафедри теорії права та прав людини, кандидатка юридичних наук;

Миронюк Ольга Іванівна, асистентка кафедри теорії права та прав людини, кандидатка юридичних наук.

Погоджено з гарантом ОП Право _____ **д.ю.н., проф. Оксана ЩЕРБАНЮК**

Затверджено на засіданні кафедри теорії права та прав людини

Протокол № 2 від «31» серпня 2026 року

Завідувач кафедри теорії права та прав людини _____ **д.ю.н., проф. Наталія ГУРАЛЕНКО**

Схвалено науково-методичною комісією юридичного факультету

Протокол № 2 від «31» серпня 2026 року

Голова науково-методичної комісії _____ **PhD, ас. Лаура БЗОВА**

Мета навчальної дисципліни. Опанування професією юриста полягає, передусім, у глибокому вивченні прав людини. Оскільки, права людини складають основу законодавства, розкриття цих прав проходить в процесі вивчення окремих галузей законодавства. Разом з тим, сьогодні залишається нагальна потреба у навчальній дисципліні, яка б інтегрувала основний матеріал в цій галузі в рамках єдиного курсу, оскільки за таких умов відбувається зменшення акценту викладання матеріалу від держави, її органів, влади в цілому до особистості, її прав і свобод, гарантій їх реалізації, які висуваються в такому разі на передній план. Предметом навчальної дисципліни є одна з найвищих цінностей людської цивілізації, яка охоплює різні аспекти індивідуального і суспільного буття – права людини та суспільні відносини. Права людини є універсальною цінністю в сучасному глобалізованому світі, найголовнішим критерієм розвитку демократичної правової держави. Права людини як філософська, соціальна чи правова проблема завжди знаходилась у центрі наукових пошуків, привертала увагу відомих мислителів минулого. Історія розвитку прав людини є насиченою та такою ж давньою, як сама людина. Вчення про права людини як самостійна галузь правового знання, інтегрує в себе практично всі юридичні науки, оскільки кінцева мета права, як мистецтва справедливості, полягає в забезпеченні прав особистості.

Дисципліна «Права людини» призначена для студентів, що навчаються за освітньо-класифікаційним рівнем «бакалавр». Серед духовних цінностей сучасного світу права людини займають одне з найважливіших місць. Права людини не створені штучно і не виникли несподівано самі по собі; вони сформувалися внаслідок багатьох історичних обставин, які розвили потребу людини у вільному використанні можливостей: працювати, мислити, виражати свою власну думку, займатися творчою діяльністю. Вся історія розвитку людства по сутності акумулюється та віддзеркалюється в захищеності особистості, всього співтовариства – іншими словами, в правах людини.

Метою навчальної дисципліна «Права людини» є формування у здобувачів вищої освіти розуміння витоків та еволюції ідеї прав людини, вивчення поняття та природи прав людини, категорійно-понятійного апарату доктрини прав людини; вироблення у студентів практичних навичок у предметній сфері прав людини, вміння використовувати належний філософсько- та теоретико-методологічний інструментарій доктрини прав людини до аналізу правової дійсності, розпізнавання наявності чи відсутності порушень прав людини з можливістю використання процедур їх захисту.

Пререквізити.

Для підвищення ефективності засвоєння курсу, до початку або разом із навчальною дисципліною «Права людини» здобувач вищої освіти має вивчити такі дисципліни, як «Філософія», «Теорія права», «Історія європейського права», «Конституційне право».

Результати навчання.

Після вивчення навчальної дисципліни «Права людини» студент володітиме наступними компетенціями, що закріплені в Освітній програмі підготовки здобувачів першого рівня вищої освіти за спеціальністю D 8 Право:

Загальні компетентності:

ЗК2. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях;

ЗК7. Здатність вчитися і оволодівати сучасними знаннями;

ЗК10. Здатність діяти на основі етичних міркувань (мотивів);

ЗК11. Здатність реалізувати свої права і обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свобод людини і громадянина в Україні;

ЗК12. Здатність усвідомлювати рівні можливості та гендерні проблеми;

ЗК14. Цінування та повага різноманітності і мультикультурності;

ЗК 17. Здатність до міжособистісної взаємодії;

ЗК 18. Здатність працювати в міжнародному контексті.

ЗК 20. Визначеність і наполегливість щодо поставлених завдань і обов'язків.

Спеціальні (фахові, предметні) компетентності:

СК2. Здатність аналізувати ретроспективи розвитку правових явищ та процесів у контексті їх впливу на сучасну правову систему.

СК3. Цінування та повага до гідності людини як найвищої соціальної цінності, розуміння її правової природи.

СК4. Здатність застосовувати Конвенцію про захист прав людини та основоположних свобод, а також прецедентну практику Європейського суду з прав людини.

СК8. Здатність застосовувати правові принципи та доктрини .

СК11. Здатність визначати належні та прийнятні для юридичного аналізу факти.

СК12. Здатність аналізувати правові проблеми та обґрунтовувати правові позиції.

СК13. Здатність до критичного та системного аналізу правових явищ.

СК14. Здатність до консультування з правових питань, зокрема, можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів, відповідно до вимог професійної етики, належного дотримання норм щодо нерозголошення персональних даних та конфіденційної інформації.

СК16. Здатність до логічного, критичного і системного аналізу документів, розуміння їх правового характеру і значення.

СК 17. Розуміння природи правової культури та здатність діяти у відповідності з нею.

СК 18. Розуміння права як цінності та здатність діяти відповідно до цього.

Програмні результати навчання:

РН 1 Визначати переконливість аргументів у процесі оцінки заздалегідь невідомих умов та обставин.

РН 2. Знати та розуміти міжнародні стандарти прав людини, положення Конвенції про захист прав людини та основоположних свобод, а також практику Європейського суду з прав людини

РН 3 Проводити збір і інтегрований аналіз матеріалів з різних джерел.

РН 4. Знати та розуміти основи права Європейського Союзу

РН 5. Давати короткий правовий висновок щодо окремих фактичних обставин з достатньою обґрунтованістю.

РН 6. Оцінювати недоліки і переваги певних правових аргументів, аналізуючи відому проблему.

ПРН 7 Складати та узгоджувати план власного дослідження і самостійно збирати матеріали за визначеними джерелами.

РН 8. Застосовувати інститути міжнародного публічного права, а також міжнародного приватного права.

РН 9. Самостійно визначати ті обставини, у з’ясуванні яких потрібна допомога, і діяти відповідно до отриманих рекомендацій.

РН 11 Мати базові навички риторики.

РН 14 Використовувати статистичну інформацію, отриману з першоджерел та вторинних джерел для своєї професійної діяльності.

РН 21 Готувати проекти необхідних актів застосування права відповідно до правового висновку зробленого у різних правових ситуаціях.

РН 22 Надавати консультації щодо можливих способів захисту прав та інтересів клієнтів у різних правових ситуаціях.

РН 23 Застосовувати під час вирішення правових казусів прецедентну практику ЄСПЛ, європейського суду справедливості, інших європейських та міжнародних судів та вітчизняну практику

РН 24 Демонструвати критичне творче осмислення правових норм, законів, правових явищ з погляду їх гуманістичного, демократичного і морального змісту.

РН 25 Демонструвати необхідні знання та розуміння права як засобу задоволення науково обґрунтованих, соціально справедливих загальнолюдських потреб та інтересів громадян, їх об'єднань та діяти відповідно до цього.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Загальна інформація

Форма навчання	Рік з підготовки	Семестр	Кількість		Кількість годин						Вид підсумкового контролю
			кредитів	годин	Лекції	Практичні	Семінарські	Лабораторні	Самостійна робота	Індивідуальні завдання	
Денна	1	1	7,0	210	46	74	–	–	90	–	Екзамен

Заочна	1	1	7,0	210	8	14	–	–	188	–	Екзамен

Структура змісту навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем з навчальної дисципліни	Кількість годин											
		денна форма					заочна форма					
	Усього	у тому числі					усього	у тому числі				
		л	п	інд	лаб	с.р.		л	п	лаб	інд	с.р.
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Теми лекційних занять	**Змістовий модуль 1. Теорія та історія прав людини. Права людини і міжнародне право.**											
Тема 1. «Права людини» в системі юридичної науки	15	4	6			5	22	1	1			20
Тема 2. Поняття, принципи та структура прав людини.	15	4	6			5	22	1	1			20
Тема 3. Еволюція ідей про права людини	13	4	4			5	10					10
Тема 4. Покоління прав людини	15	4	6			5	11		1			10
Тема 5. Первинна юридизація ідей про права людини.	11	2	4			5	12	1	1			10
Тема 6. Вторинна юридизація ідей про права людини.	11	2	4			5	22	1	1			10
Тема 7. Права людини і міжнародне право.	11	2	4			5	20		1			19
Разом за ЗМ 1	91	**22**	**34**			**35**	98	4	6			88
	Змістовий модуль 2. Фундаментальні права людини. Захист прав людини.											
Тема 8. Універсальність прав людини.	12	2	4			6	11		1			10
Тема 9. Людська гідність – основа прав людини.	12	2	4			6	11		1			10
Тема 10.	13	2	4			7	10					10

Права людини і права громадянина.												
Тема 11. Фундаментальні (основні) права людини.	18	4	6			8	12	1	1			10
Тема 12. Межі здійснення прав людини.	15	4	4			7	11	1				10
Тема 13. Механізми захисту прав людини.	15	2	6			7	11		1			10
Тема 14. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.	17	4	6			7	23	1	2			20
Тема 15. Європейський Суд із прав людини.	17	4	6			7	23	1	2			20
Разом за ЗМ 2	**119**	**24**	**40**			**55**	**112**	**4**	**8**			**100**
Усього годин	**210**	**46**	**74**			**90**	**210**	8	**14**			**188**

Тематика лекційних занять з переліком питань

№	Назва теми з основними питаннями
1.	**«Права людини» в системі юридичної науки** Предмет навчальної дисципліни «Права людини». Методи вивчення прав людини. Значення вивчення прав людини. Взаємозв'язок дисципліни «Права людини» з іншими юридичними дисциплінами.
2.	**Поняття, принципи та структура прав людини.** Поняття прав людини. Ознаки прав людини. Принципи прав людини. Права людини у контексті типів розуміння права. Структура прав людини.
3.	**Еволюція ідей про права людини** Особливості становлення та розвитку ідей про права людини. Права людини у Стародавньому світі. Античні концепції прав людини. Середньовічні концепції прав людини: права-привілеї. Генезис прав людини у Новий і Новітній час. Еволюція ідей про права людини в Україні.
4.	**Покоління прав людини** Виникнення теорії поколінь прав людини. Формування І покоління прав людини. Особливості ІІ покоління прав людини. Характеристика ІІІ покоління прав людини. Становлення IV покоління прав людини.
5.	**Первинна юридизація ідей про права людини.** Особливості первинної юридизації прав людини. Британські документи (Magna Carta, Англійські біллі права). Декларація незалежності США 1776 року. Французька Декларація прав людини і громадянина 1789 року. Веймарська конституція Німеччини 1919 року. Ліберальні (Дж. С. Міль) та позитивістські (О. Конт, Л. Дюгі) погляди на права людини.
6.	**Вторинна юридизація ідей про права людини.** Статут ООН і концепція прав людини. Загальна декларація прав людини 1948 року. Міжнародний Пакт про громадянські та політичні права 1966 року. Пакт про

	економічні, соціальні та культурні права 1966 року. Рада Європи і права людини. Європейська конвенція по захисту прав людини та основоположних свобод 1950 року, додаткові протоколи до неї.
7.	**Права людини і міжнародне право.** Особливості міжнародного права у сфері прав людини. Індивід як суб'єкт міжнародного права. Права людини і суверенність держави. Взаємозв'язок міжнародного права з національним правом. Права людини і міжнародне гуманітарне право (МГП). Учасники збройних конфліктів. Режими воєнного полону та воєнної окупації. Початок війни і закінчення війни (правові наслідки). Порушення МГП.
8.	**Універсальність прав людини.** Поняття та виміри універсальності прав людини. Культура прав людини. Толерантність і ксенофобія. Проблема універсальності прав людини і культурний релятивізм.
9.	**Людська гідність – основа прав людини.** Еволюція ідеї гідності. Гідність як право і як цінність. Гідність людини і вітчизняна конституційна практика. Предметний та особистісний вимір людської гідності. Кореляція гідності з іншими основними (фундаментальними) правами людини. Гідність і гендер.
10.	**Права людини і права громадянина.** Поняття і структура права людини на громадянство. Види правового статусу людини і громадянина. Права людини і режим іноземних громадян. Правовий статус біженців і вимушених переселенців. Правовий статус осіб без громадянства.
11.	**Фундаментальні (основні) права людини.** Особисті права і свободи людини. Політичні права та свободи людини і громадянина. Соціально-економічні права людини.
12.	**Межі здійснення прав людини.** Правомірне обмеження державою прав і свобод. Права людини в умовах дії в країні або окремих її регіонах режиму надзвичайного або воєнного стану. Проблема прав людини у контексті біоетики. Ксенофобія і права людини.
13.	**Механізми захисту прав людини.** Сутність і рівні механізму захисту прав людини. Національні механізми захисту прав людини. Міжнародні механізми захисту прав людини. Регіональні механізми міжнародного захисту прав людини. Універсальний механізм міжнародного захисту прав людини.
14.	**Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод.** Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод як міжнародний договір і як джерело права в Україні. Структура Конвенції. Додаткові протоколи до неї, їх зміст та наслідки прийняття. Обов'язки держав, які випливають із Конвенції. Відповідальність держави. Принципи та методи тлумачення Конвенції. Право на життя (ст. 2).
15.	**Європейський Суд із прав людини.** Структура ЄСПЛ. Умови звернення до ЄСПЛ. Індивідуальні заяви до ЄСПЛ. Підстави неприйнятності заяви до ЄСПЛ. Процедури розгляду справи у ЄСПЛ. Рішення ЄСПЛ.

Тематика практичних занять з переліком питань

№	Назва теми (питання/завдання)
1.	**«Права людини» в системі юридичної науки** **Питання:** Предмет навчальної дисципліни «Права людини». Права людини як теорія.

	Права людини як наука. Предметна зумовленість завдань і функцій навчальної дисципліни «Права людини». Методи вивчення прав людини (системний, історичний, порівняльний, соціологічний, логічний методи). Методи дослідження. Методи правового регулювання. Значення вивчення прав людини. Мета викладання навчальної дисципліни «Права людини». Зв'язок теорії прав людини з юридичними науками. Права людина як історія прав людини. Права людини як юридична догматика прав людини. Права людини як філософія прав людини. **Завдання:** • Складіть ментальну карту або схему «Зв'язок прав людини з іншими науками». Покажіть, як права людини взаємодіють із філософією, соціологією, політологією та конституційним правом. • У юридичній науці тривають дискусії щодо співвідношення понять «права людини», «права громадянина» та «права особи». Поясніть простими словами різницю між ними. Чи може людина мати права, не будучи громадянином жодної держави • Напишіть короткий аналіз (до 1 сторінки) на тему: «Чому природно-правовий підхід є основою юридичної науки про права людини?». Наведіть приклад, коли позитивне право (закони держави) суперечило природним правам людини. • Сформулюйте власні наукові визначення для трьох термінів: *антропоцентризм у праві*, *гуманізм*, *правовий статус особи*.
2.	**Поняття, принципи та структура прав людини** **Питання:** Поняттєві групи прав людини. Невід'ємні і невідчужувані права людини. Юридичні права людини. Зміст понять «права людини» і «свободи людини». Онтологічна сутність прав людини. Ознаки основних прав людини. Якісні та кількісні показники прав людини. Зміст прав і свобод людини (ідеї і принципи, норми і цінності, система заохочення і захисту прав людини). Обсяг прав людини (зміст можливостей, особливості носіїв прав, специфіка об'єктів цих прав). Основні принципи прав людини (принцип природності і невід'ємності прав людини; принцип визнання цінності людини, її прав і свобод; принцип всезагальності (універсальності) прав людини; принцип рівноправності всіх громадян; принцип шанування, заохочення і дотримання прав людини; принцип активних дій всіх держав, спрямованих на повне здійснення всіх прав та свобод людини і громадянина; принцип неподільності і взаємозв'язку прав людини; принцип солідарності прав людини). Доктринальні принципи прав людини (принцип шанування суверенітету держав і недопущення втручання в їх внутрішні справи; принцип самовизначення народів і націй; принцип рівноправ'я всіх людей і заборони дискримінації; принцип рівності прав чоловіків і жінок; принцип дотримання фундаментальних прав і свобод у будь-якій ситуації, включаючи військові конфлікти; принцип відповідальності за злочинні порушення прав людини). Міжнародні стандарти в сфері прав людини. Права людини в контексті типів розуміння права (юридичний позитивізм і природно-правовий підхід). **Завдання:** • Загальна декларація прав людини базується на принципах *універсальності, невідчужуваності, неподільності та взаємозалежності*. Опишіть конкретну життєву ситуацію, яка ілюструє, як порушення одного права (наприклад, права на освіту) автоматично веде до обмеження іншого (наприклад, права на працю). • Візьміть статтю 34 Конституції України (право на свободу думки і слова). Розберіть її структуру за схемою: а) Суб'єкт права (хто ним володіє); б) Об'єкт права (на що воно спрямоване); в) Межі реалізації (коли право може бути обмежене). • Складіть класифікаційну таблицю прав людини за сферами життєдіяльності (особисті, політичні, економічні, соціальні, культурні). До кожної групи підберіть по 2 приклади з Конституції України. • Есе-роздум. Проаналізуйте вислів: «Моя свобода розмахувати руками закінчується там, де починається ніс мого сусіда». Як цей принцип відображає структуру і межі

	прав людини? • Кейс. Більшість прав людини можуть бути обмежені в умовах воєнного чи надзвичайного стану. Проте існують так звані *абсолютні права* (non-derogable rights). Знайдіть у статті 64 Конституції України, які саме права не можуть бути обмежені за жодних обставин, і поясніть чому. • Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
3.	**Еволюція ідей про права людини** **Питання:** Особливості становлення та розвитку ідей про права людини. Еволюція прав людини. Античні концепції прав людини (громадянина): індивідуалістичні і космополітичні тенденції. Середньовічні концепції прав людини: права-привілеї. Теологічне обґрунтування індивідуальних прав. Класичні інтерпретації прав людини: антропоцентризм. Теорія природного права як теорія прав людини: правова ідеологія просвітництва. Моральне обґрунтування прав людини в філософії права І. Канта. Раціоналістичне обґрунтування прав людини в філософії Ф. Гегеля. Генезис прав людини за змістом правових актів у Новий і Новітній час. Еволюція ідей про права людини в Україні. **Завдання:** • Дослідіть ідеї давньогрецьких стоїків або філософію Арістотеля щодо рівності людей. Чи можна вважати античне розуміння «рівності» тотожним сучасному поняттю прав людини, враховуючи існування рабства? • Порівняйте погляди Джона Лока та Жана-Жака Руссо на походження прав людини та теорію «суспільного договору». Підготуйте тези для дебатів від імені одного з цих мислителів. • Проаналізуйте, який внесок зробили світові релігії (християнство, іслам, буддизм) у формування ідеї про цінність людського життя та гідність. Сформулюйте 3 спільні моральні заповіді, що стали основою прав людини. • Дослідіть Конституцію Пилипа Орлика (1710 р.). Які ідеї щодо обмеження влади правителя та захисту прав козацтва і населення в ній містяться? Чи можна вважати її передвісником європейського конституціоналізму? • Прочитайте уривок із праці Томаса Джефферсона або Томаса Пейна про права людини. Випишіть 3 ключові цитати, які, на вашу думку, є актуальними для сучасного українського юриста.
4.	**Покоління прав людини** **Питання:** Виникнення теорії поколінь прав людини. Формування І покоління прав людини (особисті і політичні права). Особливості ІІ покоління прав людини (соціальні, економічні і культурні права). Характеристика ІІІ покоління прав людини (солідарні права людини). Становлення IV покоління прав людини. Специфіка соматичних та інформаційних прав людии. Юридизація новітніх прав людини. **Завдання:** • Складіть порівняльну таблицю чотирьох поколінь прав людини за критеріями: період виникнення, історичні передумови, основний зміст (приклади прав), роль держави (пасивна чи активна). • Дискусія про перше та друге покоління. Капіталістичні країни історично наголошували на важливості 1-го покоління (громадянські та політичні права), а соціалістичні - на 2-му поколінні (економічні та соціальні). Чи можливо забезпечити свободу слова (1 покоління), якщо людина голодує і не має житла (2 покоління)? Напишіть міні-есе. • Третє покоління називають «правами солідарності» (право на мир, право на здорове довкілля). Хто є суб'єктом цих прав - окрема людина чи спільноти/народи? Обґрунтуйте на прикладі права народу на самовизначення. • До 4-го покоління відносять соматичні права (право на клонування, евтаназію, зміну статі) та цифрові права (право на забуття в інтернеті, захист персональних даних від

	ШІ). Оберіть одне з таких прав і підготуйте презентацію про ризики його реалізації. • Уявіть, що ви живете у 2100 році в епоху колонізації Марса та тотальної кібернетизації. Сформулюйте 3 права, які могли б увійти до умовного «Н-ого покоління прав людини». • Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
5.	**Первинна юридизація ідей про права людини** **Питання:** Особливості первинної юридизації прав людини. Британські документи (Magna Carta, Англійські біллі права). Декларація незалежності США 1776 року. Французька Декларація прав людини і громадянина 1789 року. Веймарська конституція Німеччини 1919 року. Ліберальні (Дж. С. Міль) та позитивістські (О. Конт, Л. Дюгі) погляди на права людини. **Завдання:** • Прочитайте ключові статті Великої хартії вольностей (1215 р.), зокрема статтю 39 про заборону арешту без суду. Поясніть, як цей документ обмежив абсолютну владу короля і заклав основу принципу верховенства права. • Дослідіть англійський Білль про права (1689 р.). Які політичні права парламенту та громадян він закріпив? Як цей документ вплинув на сучасне розуміння парламентської демократії? • Проаналізуйте Декларацію незалежності США (1776 р.) та її Білль про права (1791 р.). Випишіть, які «невідчужувані права» проголосив Томас Джефферсон. Чому право на «прагнення до щастя» стало юридичною категорією? • Декларація прав людини і громадянина (1789 р.) проголосила гасло: «Свобода, рівність, братерство». Знайдіть у тексті Декларації статті, які визначають, що таке «свобода» і які її межі згідно із законом. • Заповніть порівняльну таблицю між Декларацією незалежності США (1776) та Декларацією прав людини і громадянина у Франції (1789). Що у них спільного, а чим вони відрізняються у підходах до прав особи?
6.	**Вторинна юридизація ідей про права людини** **Питання:** Статут ООН і концепція прав людини. Загальна декларація прав людини 1948 року. Міжнародний Пакт про громадянські та політичні права 1966 року. Пакт про економічні, соціальні та культурні права 1966 року. Рада Європи и права людини. Європейська конвенція по захисту прав людини та основоположних свобод 1950 року, додаткові протоколи до неї. **Завдання:** • Поясніть, чому події Другої світової війни та злочини нацизму змусили людство перейти від внутрішньодержавного (первинного) захисту прав людини до міжнародного (вторинного). Що означає теза: «Права людини перестали бути суто внутрішньою справою конкретної держави»? • Дослідіть Статут ООН (1945 р.). Знайдіть у ньому згадки про права людини. Яку головну мету поставила перед собою ООН у сфері захисту людської гідності? • 10 грудня 1948 року було прийнято Загальну декларацію прав людини (ЗДПЛ). Проаналізуйте її юридичну силу. Чому документ, який спочатку мав рекомендаційний характер (декларація), сьогодні вважається обов'язковим для всього світу (як звичаєве міжнародне право)? • Що входить до структури Міжнародного Білля про права людини? Поясніть, чому після Декларації 1948 року знадобилося ухвалювати два окремі Пакти у 1966 році. • Уявіть себе дипломатом на засіданні Генеральної Асамблеї ООН у 1948 році. Напишіть промову (на 1-2 хвилини) на підтримку ухвалення Загальної декларації прав людини, апелюючи до недавнього досвіду війни.
7.	**Права людини і міжнародне право**

	Питання: Особливості міжнародного права у сфері прав людини. Традиційне та сучасне міжнародне право. Індивід як суб'єкт міжнародного права. Права людини і суверенність держави. Взаємозв'язок міжнародного права з національним правом. Права людини і міжнародне гуманітарне право (МГП). Поняття та джерела МГП. Учасники збройних конфліктів. Режими воєнного полону та воєнної окупації. Початок війни і закінчення війни (правові наслідки). Порушення МГП. **Завдання:** • Що таке Європейський суд з прав людини (ЄСПЛ) та Конвенція 150 року? Опишіть алгоритм (кроки), які має зробити громадянин України, щоб подати скаргу до ЄСПЛ. Яка головна умова прийнятності скарги? • Міжнародний кримінальний суд (МКС) у Гаазі судить не держави, а конкретних осіб за найважчі злочини. Назвіть 4 види злочинів, які підслідні МКС. Як діяльність цього суду допомагає захищати права людини під час збройних конфліктів? • У зв'язку з військовими діями громадянин змінив місце проживання. Поясніть різницю в їхньому міжнародно-правовому статусі між *«біженцем»* (згідно з Конвенцією 1951 року) та *«внутрішньо переміщеною особою» (ВПО)*. Хто з них має право на міжнародний захист, а хто — на захист власної держави? • Складіть інформаційну довідку про діяльність Верховного комісара ООН з прав людини або Ради ООН з прав людини. Які механізми (моніторинг, доповіді) вони використовують для фіксації порушень прав людини в Україні під час війни? • У міжнародному праві є два принципи: «право народів на самовизначення» та «територіальна цілісність держав». Як розв'язати конфлікт між цими принципами, коли певний регіон намагається відокремитися, порушуючи права інших громадян цієї країни? Наведіть історичний чи сучасний приклад. • Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
8.	**Універсальність прав людини** **Питання:** Філософський, історичний, культурологічний, географічний, функціональний і формальний виміри універсальності. Універсалізм прав людини як ідея. Універсалізм як нормативна дійсність. Універсалізм як всеосяжність. Універсалізм як неподільність прав людини. Універсалізм як пріоритетність. Універсальність як заперечення відступу від обов'язку. Універсальність як легітимна справа міжнародної спільноти. Культура прав людини. Толерантність і ксенофобія. Проблема універсальності прав людини і культурний релятивізм. Державний суверенітет і дотримання прав людини. Права людини як універсальна соціальна константа. Обмеження державного суверенітету. Права людини і боротьба з тероризмом та екстремізмом. **Завдання:** • Підготуйте тези для дебатів на тему: «Чи є права людини універсальними для всього світу, чи вони є продуктом західної культури, який нав'язують іншим суспільствам?». Розгляньте це на прикладі прав жінок або свободи віросповідання в різних регіонах світу. • Проаналізуйте Каїрську декларацію про права людини в ісламі (1990 р.). Порівняйте її перші статті із Загальною декларацією прав людини 1948 року. У чому полягає ключова відмінність у розумінні джерела та меж прав людини? • Напишіть есе на тему: «Глобалізація та універсальність прав людини в XXI столітті». Як міграційні кризи та інтернет впливають на сприйняття єдиних стандартів прав людини у світі? • У державі А. існує давня традиція, яка забороняє дівчатам здобувати вищу освіту. Коли міжнародні організації звинуватили уряд у порушенні прав людини, лідери держави відповіли, що це їхня «культурна самобутність», яку потрібно поважати. Дайте юридичну оцінку такій позиції з точки зору принципу універсальності.

	• Знайдіть у Віденській декларації та Програмі дій (1993 р.) положення, які стосуються універсальності прав людини. Як у цьому документі пов'язані між собою національні особливості та обов'язки держав? • Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
9.	**Гідність як основа прав людини** **Питання:** Еволюція ідеї гідності. Гідність як право і як цінність. Гідність людини і вітчизняна конституційна практика. Предметний та особистісний вимір людської гідності. Кореляція гідності з іншими основними (фундаментальними) правами людини. Гідність і гендер. Принцип пошани людської гідності. Принцип «твори добро і не заподіюй зла». **Завдання:** • Іммануїл Кант формулював ідею гідності через принцип: «Людина завжди є метою і ніколи не може бути лише засобом». Опишіть життєву чи юридичну ситуацію, де держава або приватна компанія порушують цей принцип, використовуючи людину як «засіб». • Проаналізуйте статтю 3 та статтю 28 Конституції України. Складіть схему «Юридичні гарантії захисту людської гідності в Україні». Які конкретні дії (чи бездіяльність) держави вважаються посяганням на гідність? • Студентам пропонується розібрати ситуацію: людина страждає від невиліковної хвороби і терпить постійний сильний біль. Вона вимагає евтаназії (померти з гідністю). Інша сторона стверджує, що життя - це абсолютне право, і держава не може його забирати чи дозволяти це робити. Чи захищає концепція «людської гідності» право на смерть, чи навпаки забороняє його? Обґрунтуйте. • Знайдіть рішення Конституційного Суду України, у якому фігурує поняття «людська гідність» (наприклад, у справах про умови тримання ув'язнених або соціальні виплати). Випишіть, як саме суд тлумачить цей термін. • Чи суперечить принизливий обшук пасажирів в аеропорту (з метою безпеки та протидії тероризму) концепції людської гідності? Де пролягає межа між безпекою суспільства та повагою до особистості?
10.	**Права людини і права громадянина** **Питання:** Право людини на громадянство як невід'ємне право кожної людини. Поняття громадянства (підданства). Зв'язок інституту громадянства з суверенітетом держави. Структура права людини на громадянство. Типові порушення невід'ємного права на громадянство. Поняття і структура правового статусу людини та громадянина. Загальний (конституційний) правовий статус. Спеціальний правовий статус. Індивідуальний правовий статус. Статус іноземців на території країни місця перебування. Правовий статус біженців і вимушених переселенців. Правовий статус осіб без громадянства. **Завдання:** • Складіть таблицю-каталог прав за Конституцією України. Розділіть їх на дві колонки: «Права людини» (формулюються як *«кожен має право...»*, *«ніхто не може...»*) та «Права громадянина» (*«громадяни України мають право...»*). • На основі закону України «Про правовий статус іноземців та осіб без громадянства» визначте, якими саме правами, що належать громадянам України, не можуть користуватися іноземці, які легально проживають в Україні. • Поясніть юридичне значення громадянства як «стійкого правового зв'язку особи та держави». Які додаткові обов'язки (окрім прав) покладає на особу статус громадянина? Наведіть приклади з Конституції України. • Громадянин іноземної держави вчинив правопорушення в Україні, і його вирішили депортувати. Водночас громадянин України вчинив такий самий злочин. Чи можна депортувати (видворити) за межі країни громадянина України? Знайдіть відповідь у статті 25 Конституції України та поясніть різницю у статусах. • Чому право обирати та бути обраним до органів державної влади (стаття 38

	Конституції України) є класичним правом громадянина, а не людини взагалі? Чи логічно було б надати виборче право іноземцям на місцевих виборах? Обґрунтуйте думку. • Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
11.	**Фундаментальні (основні) права людини** **Питання:** Особисті права і свободи людини. Абсолютний характер особистих прав і свобод. Право на вільний розвиток особистості. Право на життя. Право на повагу людської гідності. Право на свободу та особисту недоторканість. Недоторканість житла. Таємниця листування, телефонних переговорів, телеграфної та іншої кореспонденції. Невтручання в особисте і сімейне життя. Свобода пересування, вільний вибір місця проживання. Право на вільний в'їзд в країну і виїзд з країни. Право на свободу думки і слова, на вільне висловлювання своїх поглядів та переконань. Свобода світогляду і віросповідання. Політичні права та свободи людини і громадянина. Ознаки політичних прав і свобод. Право громадян брати участь в управлінні державними справами, в референдумах. Право вільно обирати і бути обраним до органів державної влади і місцевого самоврядування. Право на свободу об'єднання у політичні партії та громадські організації. Право громадян збиратися мирно, без зброї і проводити збори, мітинги, походи і демонстрації. Право направляти індивідуальні чи колективні письмові звернення або особисто звертатися до органів державної влади, органів місцевого самоврядування та посадових і службових осіб цих органів. Соціально-економічні права людини. Особливості соціальних та економічних прав людини. Право на власність. Право на підприємницьку діяльність. Право на працю. Право на страйк. Право на відпочинок. Право на соціальний захист. Право на житло. Право на достатній життєвий рівень для себе і членів своєї сім'ї. **Завдання:** • Теоретично всі права людини є рівноцінними та взаємозалежними. Проте в юридичній практиці виділяють «основні (фундаментальні) права». Виділіть 5 прав, без яких, на вашу думку, існування людини та реалізація всіх інших прав стає фізично чи юридично неможливою. Обґрунтуйте свій вибір. • Право не бути підданим катуванню або жорстокому поводженню є абсолютним. Розберіть кейс: поліція затримала терориста, який заклав бомбу в центрі міста, що вибухне за 1 годину. Чи мають право правоохоронці застосувати до нього фізичний тиск, щоб дізнатися, де бомба і врятувати тисячі життів? Дайте відповідь суто з позиції права, а не моралі. • Складіть пам'ятку для студента: «Що мають право і чого не мають права робити правоохоронці під час затримання особи» на основі статті 29 Конституції України (право на свободу та особисту недоторканність). • Родина відмовляється від переливання крові своїй 10-річній дитині через релігійні переконання. Лікарі стверджують, що без цього дитина помре. Яке фундаментальне право у цьому випадку має пріоритет: свобода віросповідання батьків чи право дитини на життя? Як має вчинити лікарня з юридичної точки зору? • Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
12.	**Межі здійснення прав людини** **Питання:** Правомірне обмеження державою прав і свобод людини. Поняття і мета обмеження прав та свобод людини державою. Межі здійснення прав людини. Обмежування здійснення прав людини. Підстави обмеження прав і свобод. Критерії і принципи обмеження прав і свобод. Абсолютні права і свободи людини. Права людини в умовах дії в країні або окремих її регіонах надзвичайного стану. Права людини в умовах дії в країні або окремих її регіонах військового стану. Проблема прав людини у контексті біоетики. Принцип визнання автономії особи пацієнта. Принцип справедливості. Ксенофобія і права людини. Поняття «толерантність», «ксенофобія», «етнофобія», «расова дискримінація». Форми дискримінації. **Завдання:**

	• Дослідіть статтю 64 Конституції України та Закон України «Про правовий режим воєнного стану». Складіть перелік із 5 прав, які можуть бути тимчасово обмежені під час воєнного стану, і 5 прав, які за жодних обставин не можуть бути обмежені. • Що означає юридичний термін «зловживання правом»? Знайдіть статтю 17 Конвенції про захист прав людини. Наведіть приклад, коли особа використовує свої права (наприклад, свободу слова) з метою знищення прав інших людей (наприклад, пропаганда расизму чи насильства). • Під час епідемії уряд запровадив суворий карантин: комендантську годину, закриття бізнесу та обов'язкову вакцинацію для окремих професій. Група громадян подала до суду, заявляючи про порушення їхнього права на свободу пересування та працю. Оцініть дії уряду. Який легітимний інтерес захищала держава? • Журналіст опублікував розслідування про особисте життя відомого політика, додавши його приватні фотографії без дозволу. Політик подав до суду за порушення права на приватність. Журналіст посилається на свободу слова та суспільний інтерес. Як суд має збалансувати ці два права? Які критерії слід врахувати?
13.	**Механізми захисту прав людини** **Питання:** Сутність і рівні механізму захисту прав людини. Поняття механізму захисту прав людини. Структура механізму захисту прав людини. Дія механізму захисту прав людини. Рівні механізму захисту прав людини. Міжнародний механізм захисту прав людини. Національний механізм захисту прав людини. Регіональний механізм захисту прав людини. Місцевий механізм захисту прав людини. Сутність і рівні механізму захисту прав людини. Універсальний механізм міжнародного захисту прав людини. **Завдання:** • Складіть класифікаційну схему «Органи захисту прав людини в Україні». Поділіть їх на: судові (суди загальної юрисдикції, Конституційний Суд) та позасудові (Уповноважений ВРУ з прав людини, правоохоронні органи, адвокатура). • Хто такий Уповноважений Верховної Ради України з прав людини? На основі ЗУ «Про Уповноваженого ВРУ з прав людини» визначте: а) як до нього може звернутися звичайний студент; б) які інструменти впливу (акти реагування) він має. • Чому інститут адвокатури є незалежним від держави? Поясніть, як гарантії адвокатської діяльності (наприклад, адвокатська таємниця) допомагають забезпечити конституційне право особи на професійну правничу допомогу (стаття 59 Конституції України). • Дослідіть діяльність однієї з відомих правозахисних організацій (наприклад, Українська Гельсінська спілка з прав людини, або Центр громадянських свобод). Підготуйте коротку довідку: які методи вони використовують для захисту прав людини, не маючи державної влади. • Стаття 55 Конституції України дозволяє захищати свої права «будь-якими не забороненими законом засобами». Громадянин встановив камеру відеоспостереження у під'їзді, щоб захистити своє майно від крадіжок, але сусіди вимагають її зняти, бо вона фіксує, коли вони заходять додому. Чи є дії громадянина правомірним самозахистом, чи вони порушують права інших? • Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
14.	**Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод** **Питання:** Європейська конвенція з прав людини (Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод, 1950 рік) як міжнародний договір і як джерело права в Україні. Структура Конвенції. Додаткові протоколи до неї, їх зміст та наслідки прийняття. Обов'язки держав, які випливають із Конвенції. Відповідальність держави. Принципи та методи тлумачення Конвенції. Право на життя (ст. 2). Заборона смертної кари та принцип не вислання. Винятки із правил щодо заборони позбавлення життя. **Завдання:**

	• Ознайомтеся з текстом Конвенції 1950 року. Чому її називають «живим інструментом» (living instrument)? Поясніть, як цей принцип дозволяє Конвенції залишатися актуальною в епоху інтернету та сучасних технологій, хоча вона була написана в середині XX століття. • Конвенція постійно доповнюється Протоколами. Знайдіть, яке важливе право закріплене в Протоколі № 1 (стаття 1) та яке суворе покарання було повністю скасоване завдяки Протоколам № 6 та № 13. • Виберіть будь-які три статті з розділу I Конвенції (наприклад, стаття 6 — право на справедливий суд, стаття 8 — право на повагу до приватного і сімейного життя, стаття 10 — свобода вираження поглядів). Визначте, які з них є абсолютними, а які — обмеженими, і чому. • Згідно із Законом України «Про виконання рішень та застосування практики Європейського суду з прав людини», Конвенція є джерелом права в Україні. Що це означає для українського судді, який розглядає звичайну цивільну чи кримінальну справу? • Дайте короткі письмові визначення ключовим поняттям ЄКПЛ: *позитивні зобов'язання держави*, *негативні зобов'язання держави*, *межа розсуду держави*. • Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).
15.	**Європейський суд з прав людини** **Питання:** Структура ЄСПЛ. Вимоги до судді ЄСПЛ. Представництво заявників та Договірних сторін у ЄСПЛ. Умови звернення до ЄСПЛ. Індивідуальні заяви до ЄСПЛ: зміст, форма, вимоги справедливої сатисфакції. Підстави неприйнятності заяви до ЄСПЛ. Захист особистих даних у ЄСПЛ. Тимчасовий захист у ЄСПЛ. Процедури розгляду справи у ЄСПЛ. Рішення ЄСПЛ: зміст, особливості опублікування та перегляду. Виконання рішень ЄСПЛ. **Завдання:** • Громадянин хоче подати скаргу до ЄСПЛ, оскільки вважає, що районний суд несправедливо оштрафував його за порушення ПДР. Проаналізуйте статтю 35 Конвенції (Умови прийнятності). Складіть перелік причин, чому ЄСПЛ, найімовірніше, визнає цю скаргу неприйнятною (зверніть увагу на «суттєву шкоду» та вичерпання національних засобів захисту). • Знайдіть та проаналізуйте одне з відомих рішень ЄСПЛ проти України (наприклад, *«Бурмич та інші проти України»*, *«Волков проти України»* або *«Шалімов проти України»*). Визначте: а) яке право було порушено; б) у чому полягала системна проблема української правової системи; в) яке рішення ухвалив Суд. • Опишіть структуру ЄСПЛ. Скільки суддів входить до його складу? У чому різниця між розглядом справи Одноособовим суддею, Комітетом (3 судді), Палатою (7 суддів) та Великою Палатою (17 суддів)? • ЄСПЛ визнав, що держава порушила права громадянина, і присудив справедливу сатисфакцію (грошову компенсацію). Окрім виплати грошей, які ще заходи (заходи індивідуального та загального характеру) має вжити держава, щоб виконати рішення ЄСПЛ і не допустити таких порушень у майбутньому? • Уявіть, що ви працюєте помічником юриста. До вас звернувся клієнт, чия справа тягнеться в українських судах уже 8 років без жодного вироку чи рішення. Сформулюйте для клієнта короткий письмовий висновок: яку статтю Конвенції порушено, до якого міжнародного органу слід звертатися та які шанси на успіх. • Тестові завдання (на навчальній платформі MOODLE).

Самостійна робота студента

№ п/п	Назва теми (завдання)	Кількість годин	Кількість годин

		д.ф.н.	з.ф.н.
1.	**«Права людини» в системі юридичної науки** **Завдання:** • Підготуйте реферат на тему: «Становлення науки про права людини в Україні: основні етапи та провідні наукові школи». • Знайдіть у науковій бібліотеці (або Google Scholar) 3 статті українських вчених за останні 5 років, присвячені методології прав людини. Складіть анотацію на кожну з них. • Створіть мультимедійну презентацію на тему: «Внесок Харківської або Київської правової школи у розвиток вітчизняної доктрини прав людини». • Напишіть есе-роздум (до 2 сторінок): «Чи можуть права людини існувати поза межами держави та юридичної науки?». • Складіть розширений термінологічний словник (не менше 15 понять) з тем, що вивчають зв'язок прав людини з філософією права та соціологією.	7	20
2.	**Поняття, принципи та структура прав людини** **Завдання:** • Дослідіть структуру трьох різних прав (наприклад, право на таємницю листування, право на працю, право на мирні зібрання). Заповніть таблицю: Суб'єкт, Об'єкт, Нормативне закріплення, Межі. • Напишіть есе на тему: «Принцип неподільності прав людини: чому не можна розділити політичні та соціальні права». • Самостійно змоделюйте (вигадайте) практичну ситуацію, у якій одночасно порушуються три різні принципи прав людини (наприклад, універсальності та невідчужуваності). • Проаналізуйте Загальну декларацію прав людини 1948 року та випишіть статті, у яких закріплено *обов'язки* людини перед суспільством. Обґрунтуйте їхнє значення. • Зробіть критичний конспект розділу II Конституції України, виписавши норми, які, на вашу думку, сформульовані занадто розмито і потребують деталізації.	7	20
3.	**Еволюція ідей про права людини** **Завдання:** • Підготуйте політико-правовий портрет одного з мислителів минулого (наприклад, Гуго Гроцій, Вольтер, Шарль Монтеск'є) та його внесок у концепцію прав людини. • Напишіть аналітичну записку щодо Статуту Великого князівства Литовського (на вибір 1529, 1566 або 1588 рр.) у контексті захисту прав та станової рівності. • Порівняйте релігійні погляди на цінність людини у	7	10

	християнстві та буддизмі. Як ці ідеї трансформувалися у світське поняття «права людини»? • Підготуйте візуальний таймлайн (хронологічну шкалу) ключових філософських ідей про права людини від Античності до початку XX століття. • Підготуйте наукову доповідь на тему: «Ідеї прав людини у творчості українських романтиків та діяльності Кирило-Мефодіївського товариства».		
4.	**Покоління прав людини** **Завдання:** • Дослідіть, як у законодавстві України відображено права третього покоління (права солідарності). Наведіть конкретні приклади законів чи кодексів. • Напишіть есе на тему: «Право на забуття в Інтернеті: захист приватності чи обмеження свободи слова?». • Створіть презентацію-дослідження: «Екологічні права людини (3 покоління) та кліматичні судові позови у світі». • Ознайомтеся з концепцією «п'ятого покоління прав людини» у сучасній науковій літературі. Напишіть критичний відгук (чи згодні ви з виділенням цього покоління, чи це штучний поділ).	7	10
5.	**Первинна юридизація ідей про права людини** **Завдання:** • Прочитайте повний текст Декларації прав людини і громадянина 1789 року (Франція). Випишіть 5 статей, які стали основою для сучасного кримінального процесу (презумпція невинуватості тощо). • Підготуйте роботу на тему: «Вплив англійського Habeas Corpus Act 1679 року на американський Білль про права 1791 року». • Складіть історико-правову довідку про те, як ідея «природних прав» трансформувалася в конкретні конституційні тексти наприкінці XVIII століття. • Напишіть есе: «Чому первинна юридизація прав людини у США та Франції не вирішила питання рабства та гендерної нерівності?». • Створіть візуальну презентацію історичних документів: Велика хартія вольностей, Петиція про права, Білль про права (Англія). Виділіть логіку розвитку обмеження королівської влади.	7	10
6.	**Вторинна юридизація ідей про права людини** **Завдання:** • Підготуйте реферат на тему: «Нюрнберзький трибунал та його роль у започаткуванні міжнародного захисту прав людини». • Напишіть аналітичне есе: «Чому Радянський Союз утримався під час голосування за Загальну декларацію прав людини у 1948 році? Політичні та ідеологічні	7	10

	причини». • Порівняйте системи контролю за виконанням Міжнародного пакту о громадянських і політичних правах та Міжнародного пакту про економічні, соціальні і культурні права 1966 року. • Підготуйте доповідь з презентацією про Елеонору Рузвельт та її роль у створенні Загальної декларації прав людини. • Дайте розгорнуте наукове пояснення та історію походження термінів *«міжнародна правосуб'єктність індивіда»* та *«універсальні стандарти прав людини»*.		
7.	**Права людини і міжнародне право** **Завдання:** • Підготуйте наукову роботу на тему: «Діяльність Міжнародного Комітету Червоного Хреста (МКЧХ) щодо захисту прав цивільного населення під час збройних конфліктів». • Знайдіть на офіційному сайті ООН останню доповідь Моніторингової місії ООН з прав людини в Україні. Складіть стислий аналітичний огляд цієї доповіді (основні зафіксовані порушення). • Ознайомтеся з Конвенцією ООН про права дитини 1989 року. Опишіть міжнародний механізм контролю за її виконанням державами-учасницями. • Напишіть есе: «Гуманітарна інтервенція проти державного суверенітету: коли міжнародна спільнота має право втрутитися для захисту прав людини?».	8	19
8.	**Універсальність прав людини** **Завдання:** • Підготуйте реферат на тему: «Африканська хартія прав людини і народів 1981 року (Хартія Банжул): баланс між універсалізмом та традиційними цінностями». • Напишіть есе: «Азійські цінності проти західної концепції прав людини: аналіз дискусії кінця XX століття». • Підготуйте презентацію на тему: «Універсальність прав людини в епоху релігійного фундаменталізму».	6	10
9.	**Людська гідність - основа прав людини** **Завдання:** • Напишіть есе: «Поняття "гідність" у праві: об'єктивна юридична категорія чи суб'єктивне моральне відчуття?». • Знайдіть на сайті Конституційного Суду України Рішення № 1-р/2020 (справа про заліки/пенсії або іншу на вибір), де суд тлумачить поняття «людська гідність». Випишіть ключову правову позицію суду. • Підготуйте реферат на тему: «Захист людської гідності в біомедицині: правові аспекти клонування людини та генетичних маніпуляцій». • Створіть презентацію на тему: «Умови тримання під	6	10

	вартою (пенітенціарна система) як показник поваги держави до людської гідності». • Порівняйте, як поняття «гідність» закріплено в Основному законі ФРН (Німеччина) та Конституції України. Зробіть висновки про рівень юридичного захисту.		
10.	**Права людини і права громадянина** **Завдання:** • Дослідіть, скільки осіб без громадянства (апатридів) та біженців офіційно перебуває в Україні за останні роки. Які механізми захисту їхніх прав існують в нашому законодавстві? Складіть статистичну довідку. • Напишіть есе: «Електронне громадянство на прикладі Естонії: чи змінює цифрова епоха класичне поняття прав громадянина?». • Порівняйте умови набуття громадянства в Україні та будь-якій країні ЄС (наприклад, Франції чи Польщі). Оформіть у вигляді таблиці. • Підготуйте презентацію на тему: «Позбавлення та втрата громадянства: міжнародні стандарти заборони безгромадянства».	7	10
11.	**Фундаментальні (основні) права людини** **Завдання:** • Підготуйте реферат на тему: «Право на життя у контексті проблеми легалізації або заборони абортів: світовий досвід та правові підходи». • Ознайомтеся з короткою практикою ЄСПЛ щодо застосування Статті 3 Конвенції (Заборона катувань). Напишіть реферат на тему: «Різниця між катуванням, нелюдським та принизливим поводженням у практиці ЄСПЛ». • Напишіть есе на тему: «Свобода слова vs Мова ворожнечі): де пролягає межа захисту фундаментального права?».	8	10
12.	**Межі здійснення прав людини** **Завдання:** • Напишіть есе на тему: «Національна безпека проти приватності: чи виправдане тотальне стеження за громадянами в інтересах протидії тероризму?». • Підготуйте реферат на тему: «Деррогація (відступ від зобов'язань у сфері прав людини) під час надзвичайного та воєнного стану: міжнародні стандарти». • Підготуйте презентацію: «Зловживання правами людини: аналіз статті 17 Європейської конвенції з прав людини на конкретних прикладах».	7	10
13.	**Механізми захисту прав людини** **Завдання:** • На основі ЗУ «Про Конституційний Суд України»	7	10

	складіть детальну інструкцію для громадянина: «Як правильно подати конституційну скаргу (критерії прийнятності, строки, форма)». • Підготуйте реферат на тему: «Спеціальні доповіді Уповноваженого Верховної Ради України з прав людини як інструмент захисту прав». • Напишіть есе: «Роль медіа (четвертої влади) та журналістських розслідувань у системі захисту прав людини в Україні».		
14.	**Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод** **Завдання:** • Підготуйте реферат на тему: «Концепція "маржі розсуду" (margin of appreciation) держави у практиці застосування Європейської конвенції». • Дослідіть Протокол № 16 до Конвенції. Напишіть аналітичну довідку про те, як він дозволяє найвищим національним судам звертатися до ЄСПЛ за консультативними висновками. • Напишіть есе: «Європейська конвенція як конституційний інструмент європейського публічного порядку». • Підготуйте презентацію: «Еволюція ЄКПЛ: як Протоколи змінювали структуру та процедури захисту прав людини в Європі».	8	20
15.	**Європейський Суд з прав людини** **Завдання:** • Завантажте з офіційного сайту ЄСПЛ актуальний бланку формуляра скарги. Ознайомтеся з інструкцією щодо його заповнення. Напишіть реферат або пам'ятку про типові технічні помилки заявників, через які Суд повертає скарги. • Підготуйте реферат на тему: «Процедура "пілотного рішення" (pilot-judgment procedure) ЄСПЛ та її застосування щодо системних проблем в Україні». • Напишіть аналітичне есе: «Проблеми та виклики виконання рішень ЄСПЛ в Україні: роль Комітету міністрів Ради Європи». • Створіть презентацію на тему: «Тимчасові заходи ЄСПЛ (Правило 39 Регламенту Суду): застосування в умовах збройних конфліктів для захисту життя людей». • Знайдіть на урядовому порталі або в базі ліга-закон аналітичний огляд практики ЄСПЛ за минулий рік. Оберіть одне рішення проти України, яке призвело до зміни національного законодавства, та опишіть його суть у письмовій формі.	8	20

Критерії оцінювання самостійної роботи студентів

Оцінювання самостійної роботи здобувачів вищої освіти здійснюється в межах поточного контролю на практичних заняттях та за результатами виконання

відповідних завдань за універсальною шкалою, де максимальний бал (5 балів або інший максимальний термін залежно від теми) виставляється за повне, вільне, самостійне та аргументоване розкриття теоретичних і практичних питань із використанням обов'язкової й додаткової літератури та формуванням обґрунтованих висновків; 4 бали або зниження на 1–2 бали передбачається за достатньо повну відповідь із допущенням окремих несуттєвих неточностей або незначних помилок; 3 бали або середній рівень виставляється за загальну або фрагментарну відповідь без належної аргументації; 1–2 бали надаються за часткове володіння матеріалом із суттєвими помилками; а 0 балів виставляється за повне незнання, невиконання завдання або його неправильне виконання.

Методи навчання

Навчання та викладання дисципліни побудовано на компетентісному і студентоцентричному підходах, принципах академічної свободи і академічної доброчесності.

Базується на інтерактивному навчанні практичного спрямування у формах лекцій (лекція-диспут, консультація, дискусія, лекція-презентація), практичних занять (робота з вітчизняними та міжнародними нормативними актами, текстами-першоджерелами, з навчально-методичною науковою літературою, аналізом рішень ЄСПЛ), самостійної та індивідуальної роботи студентів, вирішення кейсів, індивідуального підходу до кожного студента.

Навчання здійснюється шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування, самостійних робіт (есе. рефератів), виконання практичних (індивідуальних, групових) завдань, розв'язання тестів, кейсів. Роботи в малих групах тощо.

Система контролю та оцінювання

Навчання та викладання дисципліни побудовано на компетентісному і студентоцентричному підходах, принципах академічної свободи і академічної доброчесності.

Базується на інтерактивному навчанні практичного спрямування у формах лекцій (лекція-диспут, консультація, дискусія, лекція-презентація), практичних занять (робота з вітчизняними та міжнародними нормативними актами, текстами-першоджерелами, з навчально-методичною науковою літературою, аналізом рішень ЄСПЛ), самостійної та індивідуальної роботи студентів, вирішення кейсів, індивідуального підходу до кожного студента.

Навчання здійснюється шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування, самостійних робіт (есе. рефератів), виконання практичних (індивідуальних, групових) завдань, розв'язання тестів, кейсів. Роботи в малих групах тощо.

Кумулятивний метод: 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає методом додавання балів, одержаних ним на кожному практичному занятті. Ще 50 % майбутньої підсумкової оцінки з навчальної дисципліни студент набирає під час екзамену.

Критерії оцінювання результатів навчання з навчальної дисципліни «Права людини»:

• **оцінка «відмінно»** – студент повною мірою розкриває питання, винесені для опрацювання, вільно оперує поняттями і науковою термінологією, демонструє глибокі знання джерел, має власну думку щодо відповідної теми і здатний аргументовано її доводити;

• **оцінка «добре»** – загалом рівень знань студента відповідає вищевикладеному, але він припускається певних помилок при розв'язанні завдань, винесених для опрацювання, обґрунтування неточні, не наводяться обґрунтовані докази;

• **оцінка «задовільно»** – студент розкриває питання, винесені для опрацювання, у загальних рисах, розуміє їх сутність, намагається робити висновки, але при цьому припускається грубих помилок, матеріал викладає нелогічно, непослідовно;

• **оцінка «незадовільно»** – студент не може відповісти на поставлені запитання або відповідає неправильно, не розуміє сутності питань, не може зробити висновки.

Засобами оцінювання та демонстрування результатів навчання можуть бути:

- тестування;
- контрольні роботи;
- проекти (наскрізні проекти; індивідуавальні та командні проекти; дослідницько-творчі та ін.);
- аналітичні звіти;
- реферати;
- есе;
- презентації результатів виконаних завдань та досліджень;
- студентські презентації та виступи на наукових заходах;
- контрольні роботи;
- інші види індивідуальних та групових завдань.

Поточний контроль: здійснюється на заняттях шляхом індивідуального та фронтального усного опитування, бліц-опитування; письмових самостійних робіт (есе, рефератів, написання тематичних глосаріїв тощо); ведення термінологічного словника; виконання практичних (індивідуальних та групових) завдань; підготовки та захисту відповідних схем, таблиць, діаграм, графіків; розв'язання кейсів з практичних завдань та задач-казусів; аналізу та обґрунтування (чи заперечення) судових рішень; взаємоконтролю студентів у парах та малих групах; самоконтролю тощо.

Підсумковий контроль: екзамен.

Екзамен складається з двох частин.

1 частина – усна відповідь здобувача по білету, який охоплює три теоретичні питання з дисципліни «Права людини», кожне з яких оцінюється в 10 балів.

Усна відповідь	**Критерії оцінювання**
9-10 балів	В повному обсязі володіє навчальним матеріалом, вільно

	самостійно та аргументовано його викладає під час усної відповіді, глибоко та всебічно розкриває зміст теоретичних питань використовуючи при цьому, в окремих випадках, приклади з практики та посилання на чинні нормативно-правові акти. Володіє відповідною науковою термінологією та правильно і змістовно надає відповіді на уточнюючі та додаткові запитання.
7-8 балів	Достатньо повно володіє навчальним матеріалом, обґрунтовано його викладає під час усної відповіді. При викладанні деяких питань не вистачає достатньої глибини та аргументації, допускаються при цьому окремі несуттєві неточності та незначні помилки. На окремі додаткові запитання здебільшого розкриває зміст теоретичних питань.
5-6 балів	В цілому володіє навчальним матеріалом, викладає його основний зміст під час усної відповіді, але без глибокого всебічного аналізу, обґрунтування та аргументації, без використання практичних прикладів, допускаючи при цьому окремі суттєві неточності та помилки. Не вміє робити певні узагальнення та висновки та на окремі додаткові запитання надає поверхневі відповіді.
3-4 бали	Не в повному обсязі володіє навчальним матеріалом. Фрагментарно, поверхово (без аргументації та обґрунтування) викладає його під час усної відповіді, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому суттєві неточності. Володіє лише базовою науковою термінологією. Допускає істотні помилки при обґрунтуванні відповіді на додаткові та уточнюючі запитання або не надає таких відповідей.
1-2 бали	Не аргументовано та без обґрунтування дає відповіді на питання, допускає помилки під час усної відповіді, недостатньо розкриває зміст теоретичних питань, допускаючи при цьому грубі помилки. Володіє лише незначною частиною базової наукової термінології та на додаткові запитання не надає відповіді.

2 частина – вирішення практичного завдання з навчальної дисципліни «Права людини», яке оцінюється в 20 балів.

Вирішення практичного завдання оцінюються за такими критеріями:

16-20 балів (високий рівень) виставляються за повну, ґрунтовну, аргументовану відповідь, уміння розкрити та обґрунтувати тему задачі, здатність аналізувати, порівнювати, виділяти головне; чітко висловлювати власні судження і особисте ставлення до проблеми, відповідь відзначається системністю, послідовністю, логічністю викладу думок і творчим підходом.

11-15 бали (достатній рівень) виставляються за повну, аргументовану відповідь, абітурієнт аргументовано викладає матеріал, висловлює свої міркування, але допускає незначні неточності у розкритті змісту й логіки викладу вирішення задачі.

6-10 балів (середній рівень) виставляється за поверхову відповідь на питання задачі; абітурієнт плутає поняття, допускає неточності у вирішенні завдання; відсутня здатність аналізувати й узагальнювати.

1-5 балів (низький рівень) виставляється за неповну, не аргументовану відповідь на питання задачі, абітурієнт не володіє достатніми знаннями нормативно-правових актів, не знає наукових фактів, визначень; відсутня здатність аналізувати.

Розподіл балів, які отримують студенти

<table>
<tr><td colspan="8">Поточне оцінювання (аудиторна та самостійна робота)</td><td colspan="7"></td><td rowspan="2">Кількість балів (іспит)</td><td rowspan="2">Сумарна к-ть балів</td></tr>
<tr><td colspan="4">Змістовий модуль №1</td><td colspan="4">Змістовий модуль № 2</td><td colspan="7"></td></tr>
<tr><td>Т1</td><td>Т2</td><td>Т3</td><td>Т4</td><td>Т5</td><td>Т6</td><td>Т7</td><td>Т8</td><td>Т9</td><td>Т10</td><td>Т11</td><td>Т12</td><td>Т13</td><td>Т14</td><td>Т15</td><td>50</td><td>100</td></tr>
<tr><td colspan="6">25</td><td colspan="9">25</td><td></td><td></td></tr>
</table>

Т1, Т2…..Т 15 теми змістових модулів

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Оцінка за шкалою ЄКТС**	
	Оцінка (бали)	**Пояснення за розширеною шкалою**
Відмінно	A (90-100)	Відмінно
Добре	B (80-89)	дуже добре
	C (70-79)	Добре
Задовільно	D (60-69)	Задовільно
	E (50-59)	Достатньо
Незадовільно	FX (35-49)	(незадовільно) з можливістю повторного складання
	F (1-34)	(незадовільно) з обов'язковим самостійним повторним опрацюваннямосвітнього компонента до перескладання

Перелік питань для самоконтролю та контролю навчальних досягнень студентів з навчальної дисципліни «Права людини»

Блок теоретичних питань:

1. Предмет навчальної дисципліни «Права людини».
2. Методи вивчення прав людини.
3. Значення вивчення прав людини.

4. Зв'язок курсу «Права людини» з іншими юридичними дисциплінами.
5. Поняття прав людини.
6. Ідея прав людини: ліберальний погляд.
7. Ідея прав людини: позитивістський погляд.
8. Поняття і структура права людини на громадянство.
9. Види правового статусу людини і громадянина
10. Природно-правовий підхід до визначення сутності прав людини.
11. Зміст і обсяг прав людини.
12. Ознаки прав людини.
13. Принципи прав людини.
14. Ідея прав людини в античний період.
15. Ідея прав людини періоду середньовіччя.
16. Ідея прав людини Нового часу.
17. Ідея природних прав у вченні Жан-Жака Руссо.
18. Еволюція прав людини в Україні.
19. Права людини і «м'яке право».
20. Суб’єктивне право та юридичний обов’язок.
21. Взаємозв’язок прав і свобод з обов’язками і відповідальністю особи.
22. Права людини першого покоління.
23. Права людини другого покоління.
24. Права людини третього покоління.
25. Становлення прав людини четвертого покоління.
26. Позитивні і негативні права людини.
27. Основні та додаткові права людини.
28. Особисті права і свободи людини.
29. Політичні права та свободи людини і громадянина.
30. Соціально-економічні права людини.
31. Гендерні аспекти прав людини.
32. Первинна юридизація прав людини: загальна характеристика.
33. Британські документи (Magna Carta, Англійські біллі права).
34. Декларація незалежності США 1776 року.
35. Французька Декларація прав людини і громадянина 1789 року.
36. Веймарська конституція Німеччини 1919 року.
37. Вторинна юридизація прав людини: загальна характеристика.
38. Рада Європи і права людини.
39. Міжнародні стандарти у сфері прав людини.
40. Статут ООН і концепція прав людини.
41. Загальна декларація прав людини як утілення ідей природного права та «денатуралізація» прав людини.
42. Міжнародні Пакти 1966 р.
43. Поняття і мета обмеження державою прав і свобод особи.
44. Критерії і принципи обмеження державою прав і свобод особи.
45. Допустимі обмеження основних прав людини.
46. Абсолютні права і свободи особи.
47. Права людини в умовах дії надзвичайного стану.

48. Проблема прав людини в контексті біомедичної етики.
49. Ксенофобія і права людини.
50. Права людини і міжнародне право.
51. Поняття і структура механізму захисту прав людини.
52. Міжнародні механізми захисту прав людини.
53. Національні механізми захисту прав людини.
54. Місцеві (регіональні) механізми захисту прав людини.
55. Американська регіональна система захисту прав людини.
56. Африканська регіональна система захисту прав людини.
57. Регіональна система захисту прав людини на Близькому Сході.
58. Підстави міжнародно-правової відповідальності держав за порушення прав людини.
59. Права людини і міжнародне гуманітарне право.
60. Міжнародно-правова відповідальність індивідів за порушення прав людини.
61. Культура прав людини.
62. Людська гідність як право та цінність.
63. Права людини: універсалізм та культурний релятивізм.
64. Права людини і суверенітет держави.
65. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод як міжнародний договір і як джерело права в Україні.
66. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод: право на життя (ст.2).
67. Юрисдикція і завдання Європейського суду із прав людини.
68. Рішення ЄСПЛ як акти подвійної природи: міжнародно-правовий та судово-прецедентний аспекти.
69. Виконання рішення ЄСПЛ в Україні.

Блок практичних питань:

1. **Дайте визначення поняттям:**
   – людина;
   – особа;
   – індивід;
   – індивідуальність;
   – права людини.
2. **Ваш однокурсник Сергій пояснює походження прав людини природними чинниками, наголошуючи на виникненні у людини прав від народження. Однокурсниця Світлана вважає, що права людини беруть свій початок від моменту появи держави і пов'язані з закріпленням їх у законах. Що можна сказати про точки зору Сергія та Світлани? Яка ваша власна думка на походження прав людини?**
3. **Чому Конституція Пилипа Орлика (1710 р.) не стала першою писаною конституцією у світі? Які аргументи ви можете навести для пояснення цінності змісту цього нормативно-правовогот акту щодо закріплення прав людини?**
4. **Проаналізуйте ситуації та поясніть, чи можливі вони у правовій державі, чи - ні. Відповідь обґрунтуйте. Про які права людини йде мова в кожному випадку? 1. Місцева влада заборонила вихід місцевої газети за її опозиційне спрямування. 2. Рішенням керівництва вищого навчального закладу було визначено відсоток студентів, яких зарахують на перший курс залежно від їхнього соціального статусу**

й національності. 3. Парламент країни ухвалив закон, що визначає одну офіційну релігію в державі. 4. Адміністрація підприємства безпідставно звільнила працівника. 5. Податкова адміністрація наклала штраф на керівника підприємства через порушення ним податкового законодавства. 6. Громадянин звернувся до суду зі скаргою на редакцію часопису за поширення недостовірних відомостей стосовно його особистого життя.

5. **В Афганістані після захоплення влади ісламським рухом «Талібан» було введено чимало норм шаріату. Жінкам було заборонено працювати, ходити до школи та виходити на вулицю без паранджі. Всіх державних службовців зобов′язали відпустити бороди, а ті, хто приходив на роботу поголеним, підлягали звільненню. Проаналізуйте цей випадок. Яким принципам прав людини суперечить така ситуація? Ваші міркування щодо взаємодії прав людини з нормами релігії та моралі.**
6. **Проаналізуйте характеристику вихованої людини. «Вихована люди повинні відповідати наступним умовам: Вони поважають людську особистість, а тому завжди поблажливі, м'які, ввічливі, поступливі... Вони співчутливі не лише до жебраків та котів. Вони хворіють душею і від того, чого не побачиш простим оком... Вони поважають чужу власність, а тому сплачують борги. Вони щирі і бояться неправди як вогню. Не обманюють навіть в дрібницях... Вони не пригнічують себе з тією метою, щоб викликати в іншому співчуття... Вони не кажуть: «Мене не розуміють!» Вони не метушливі... Якщо вони мають в собі талант, то поважають його...**

   Вони виховують в собі естетику. Вони не можуть заснути в одязі... дихати поганим повітрям, крокувати по забрудненій підлозі...». Які з перелічених умов найбільшою мірою, на вашу думку, складають зміст совісті?
7. **Зміст якого поняття становить наступне визначення: «Узгоджені державами загальнолюдські права і свободи, обов'язкові для держав заходи із забезпечення прав і свобод та охорони їх від посягань, а також надання особі юридичної можливості реалізовувати і захищати визнані права і свободи»? Охарактеризуйте дане поняття: його історію формування, властивості, загальні ознаки, класифікацію.**
8. **Проаналізуйте описану ситуацію та визначте у даному прикладі головні поняття теми «Структура людських прав» (суб'єктивне право, юридичний обов'язок, юридична відповідальність та ін.). Баринов С.В. за договором позики передав Копачу Д.М. в борг 2000 грн. строком на 5 місяців. При укладенні договору були присутні їх спільні знайомі – Никоненко П.Р. та Фурсов О.Є. У визначений термін, Копач Д.М. не повернув позичені гроші, посилаючись на тимчасові матеріальні труднощі. Баринов С.В. звернувся до суду з заявою про стягнення боргу.**
9. **В рішенні у справі «Сьорінг проти Сполученого Королівства» – 1989 р. в якій йшлось про справу де молодий громадянин Німеччини, видачі якого зі Сполученого Королівства вимагали Сполучені Штати на підставі звинувачення у вбивстві, за яке передбачалась смертна кара, опинився перед перспективою довготривалого перебування «у коридорі смерті». Навіть визнаючи, що смертна кара сама по собі не є незаконною в Сполучених Штатах, Суд ухвалив рішення про те, що перебування автора заяви в «коридорі смерті» порушить його права, за що Сполучене Королівство нестиме відповідальність згідно Конвенції. Порушення якої статті Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод мало місце в даній справі? Ваші міркування про право на життя та смертну кару.**
10. **14-річний хлопець, відмовившись від переливання крові, помер у лікарні м.Сіетла (США). Він хворів на лейкемію. Відмовляючись від процедури, юнак керувався релігійними переконаннями. Він був членом релігійної організації «Свідки Єгови». Його батьки були позбавлені батьківських прав, і вихованням хлопчика займалась**

тітка, яка теж належала до цієї ж організації та привела в цю організацію його самого. Попередньо суд м.Сіетла визнав неправомірними спроби лікарів провести операцію всупереч волі хворого. (Газета «Закон і бізнес», 2007, №49, с. 16). Дайте правову оцінку ситуації.

11. **Під час збройного конфлікту між двома державами, учасниками Женевських конвенцій, делегат Міжнародного комітету Червоного хреста був запрошений до МЗС (держава А.), де йому повідомили, що отримана інформація про те, що противник страчує захоплених військовополонених парашутистів, які перебувають на військовій службі в збройних силах держави А. Держава В. порушує положення Женевських конвенцій, якими передбачений захист комбатантів у військовій формі. У відповідь на дії держави В. держава А. заявила, що за кожного страченого противником парашутиста у відповідь вона страчуватиме 10 полонених. Оцініть дії держав, посилаючись на положення Женевських конвенцій.**
12. **Аналіз текстів сучасних конституцій, зокрема конституцій європейських держав, свідчить, що статті, в яких закріплені права та свободи людини і громадянина, значно перебільшують кількість тих статей, в яких встановлюються обов'язки. Так, у Конституції Італії (1947) із 42 статей Частини І. «Права та обов'язки громадян» 39 статей присвячені правам та їх гарантіям, і лише 3 – обов'язкам. У Конституції Польщі (1997) із 57 статей Розділу ІІ «Свободи, права та обов'язки людини і громадянина» лише у 5 статтях встановлюються відповідні обов'язки. У Конституції України (1996) із 48 статей Розділу ІІ «Права, свободи та обов'язки людини і громадянина» 44 статті присвячені правам, свободам та їх гарантіям, і лише 4 статті – обов'язкам. Як Ви вважаєте, чим можна пояснити таку кількісну відмінність? Чи свідчить це про меншу значущість обов'язків? Чи можуть у демократичному суспільстві бути реалізовані права та свободи людини без виконання нею відповідних обов'язків? Відповідь аргументуйте.**
13. **У зв'язку з підписанням у Парижі 13 січня 1993 р. Конвенції про заборону розробки, виробництва, накопичення і застосування хімічної зброї і про її знищення виникає необхідність з'ясування подібностей і відмінностей між її положеннями і нормами інших багатосторонніх міжнародних договорів, укладених раніше і які присвячені врегулюванню аналогічних міжнародно-правових проблем.Також одним із найбільш суперечливих і актуальних є питання про правомірність застосування ядерної зброї у сучасному міжнародному праві. Яка ваша точка зору щодо застосування ядерної зброї?**
14. **Починаючи із середини XIX ст., державами все частіше укладаються міжнародні договори, що регламентують способи і засоби ведення війни, у яких відображені не тільки сучасні погляди на цю проблему, але й ідеї, що висловлювались ще у давнину стосовно необхідності всесвітньої гуманізації чи обмеження війни. Які ви знаєте найважливіші нормативно-правові акти, що спрямовані на врегулювання застосування засобів і методів ведення війни?**
15. **У практиці Стародавнього Риму з іншими державами, склався звичай, за яким нападаюча сторона зобов'язана перед початком воєнних дій оголосити про це противнику, без чого ведення війни вважалось несанкціонованим богами, неправомірним (фаціальне право). Дане правило, що закріпилось у міжнародних відносинах практично всіх країн, збереглось до Першої і Другої світових воєн, після завершення яких почало формуватись у свідомості народів розуміння необхідності обмежень, а згодом і заборони війни як знаряддя національної політики. Як ви можете розтлумачити основні елементи поняття агресії, пов'язавши їх з положеннями відповідних нормативно-правових актів?**
16. **За ставленням до прав людини в конкретній державі виділяють два підходи: гуманістичний – «держава для людини» та етатичний – «людина для держави».**

Виходячи зі ст. 3 Конституції України, визначте, який підхід конституційно закріплений в Україні.

17. **Громадянин України був призваний до лав Збройних сил України. У військовій частині він відмовився брати до рук зброю, мотивуючи це своїми релігійними переконаннями. Дайте юридичну кваліфікацію казусу. Чи порушені конституційні права громадянина? Як вирішити це питання? Які нормативні акти регулюють дане питання?**
18. **12 грудня 1996 р. на пленарному засіданні 51-ї сесії Генеральної Асамблеї ООН прийнято резолюцію про співробітництво цієї Організації з Організацією з безпеки і співробітництва в Європі (ОБСЄ). Тим самими фіксується визнання міжнародним співтовариством досягнутого останньою значного авторитету і необхідності подальшого розширення взаємодії ООН і ОБСЄ як важливого фактору забезпечення безпеки і стабільності не тільки в європейському регіоні, але і в світі в цілому. Яка, на ваш погляд, юридична оцінка взаємовідносин ООН з іншими міждержавними організаціями? Проаналізуйте участь України в основних ланках системи ООН і її спеціалізованих установ. Які основні напрями діяльності ООН у боротьбі з порушеннями прав людини?**
19. **Верховна Рада України внесла зміни до Закону про об'єднання громадян, якими запроваджено норму щодо заборони членства в громадських організаціях осіб, які не є громадянами України, а також обмежила членство в таких організаціях віковим цензом (16 років). Чи є правомірними такі зміни? Чи відповідають такі положення закону Конституції України? Які межі втручання держави у сферу громадянського суспільства?**
20. **Редактор обласної газети – органу обласної держадміністрації – відмовився друкувати критичний матеріал громадянина В. про діяльність обласного управління освіти з тих причин, що це може позначитися на його відносинах з керівництвом цієї адміністрації. Громадянин В. оскаржив дії редактора в міський суд, вимагаючи відшкодування моральних збитків. Чи є в діях редактора порушення конституційних прав і свобод громадянина В.?**
21. **Для позначення ряду міжнародних організацій використовуються нижчеперелічені абревіатури: ООН; ОАД; ОАЄ; ЄС; ЮНЕСКО; СНД; ФАО; ВОЗ; МОП; ЮНІСЕФ; ІКАО; ВОІВ; ЮНІДО; МБРР; МВФ; МФК; ІМО; ВПС; МСЕ; ВМО; МАГАТЕ; ЮНЕП; АСЕАН; ОБСЄ. Дайте повне найменування 10 зазначених міжнародних організацій. Які нормативні акти приймаються в рамках міжнародних організацій (на прикладах універсальних і регіональних організацій) і яка їх юридична сила?**
22. **У 1971 р. ГА ООН прийняла резолюцію, відповідно до якої місце Китаю в ООН зайняли представники уряду КНР (Пекін). Представники уряду Тайваню членства в ООН не отримали. З того часу Тайвань веде кампанію з повернення місця в ООН. У 1997 р. уряди дев'яти країн направили листа Генеральному секретарю ООН з проханням включити до порядку денного чергової сесії ГА ООН питання про членство Тайваню. Однак більшість держав висловилися проти обговорення цього питання. Як регулюються питання членства в ООН? Який порядок прийняття держав у члени ООН? Хто може претендувати на членство в ООН?**
23. **У 1982 р. Генеральна Асамблея ООН прийняла Декларацію про мирне розв'язання міжнародних суперечок, у якій зверталася увага держав-членів «на можливості, надані Міжнародним судом для врегулювання спорів юридичного характеру». У Декларації також зазначалося, що такі суперечки повинні передаватися сторонами в Міжнародний суд відповідно до положень його Статуту. Які функції Міжнародного суду ООН?**
24. **30 серпня 1996 року доньку Трохимової Н.С. було вбито, коли вона переходила дорогу, автомобілем, під керуванням Власенка П.П. 19 лютого 1997 року щодо Власенка П.П. була порушена кримінальна справа за обвинуваченням у порушенні**

правил дорожнього руху, що спричинило смерть. З різних причин районний суд м. Харків неодноразово направляв справу прокурору на додаткове розслідування (з 1999 по 2007 р.р.). 03 лютого 2008 року слідство було зупинене у зв'язку з невстановленням місцезнаходження Власенка П.П. 29 квітня 2013 року районний суд м. Харків закрив кримінальну справ щодо Власенка П.П. у зв'язку із закінченням строку давності притягнення до кримінальної відповідальності. Трохимова Н.С. звернулась зі скаргою до ЄСПЛ 29.04.2007 р. Заявниця скаржилась на неефективне розслідування смерті доньки, доводила, що слідчі органи діяли неоперативно та не забезпечили збір доказів, пов'язаних з дорожньо-транспортною пригодою. У розглянутій ситуації аварія, про яку йдеться, сталася 30 серпня 1996 року, приблизно за один рік до набрання Конвенцією чинності для України (11 вересня 1997 року). Чи буде, в такому випадку, заява до ЄСПЛ визнана прийнятною? Чи підпадає описана ситуація під дію часової юрисдикції ЄСПЛ? Чи буде в цьому випадку визнано порушення права на життя відповідно до норм Конвенції? Наскільки актуальним є питання про дотримання права на життя у сучасних реаліях?

25. **У XIII ст. Французькі купці Губерт та Бернадета прибули до Англії з метою продажу своїх ікон. Купці були римо-католицької віри. Коли архієпископ дізнався про цей продаж, то звернувся до суду про порушення прав англіканської церкви та поширення католицької віри. Більше того, графиня Жанет купила ці ікони незадовго до цього, адже сама сповідувала католицизм. Дізнавшись про це, архієпископ подав позов проти графині. Проаналізуйте ситуацію, дайте розгорнуту відповідь, використовуючи приписи британських нормативних актів первинної юридизації прав людини. Яке рішення суду? Чи правомірні дії архієпископа?**

Зарахування результатів неформальної освіти

Якщо здобувач освіти отримав знання окрім формальної освіти у неформальній/інформальній освіті, зарахування результатів навчання здійснюється згідно положення «Про визнання результатів навчання, отриманих у формальній, неформальній та/або інформальній освіті у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» та рішення кафедри (на основі аргументування викладача, що тематика семінарів, вебінарів, воркшопів, тренінгів, у яких взяв участь студент підтверджується сертифікатом, програмою, а також відповідає змісту навчальної дисципліни (окремій темі або змістовому модулю тощо).

При поточному контролі враховуються результати неформального навчання, здобуті на навчальній платформі HELP, що за змістом відповідають темі або окремим питанням теми навчальної дисципліни «Права людини» (Asylum and Human Rights, Business and Human Rights, Artificial Intelligence and Human Rights, Anti-discrimination, Children's Rights in digital environment and protection against sexual exploitation/abuse, Combating Trafficking in Human Beings, Gender Equality and Gender Mainstreaming, Human Rights in the Armed Forces, Human Rights in Sports).

Під час зарахування результатів неформального навчання застосовується шкала оцінювання відповідно до розподілу балів за темою навчальної дисципліни (яка відображена у робочій програмі навчальної дисципліни «Права людини»).

Підсумкова оцінка виставляється за умови наявності документа здобувача, що підтверджує участь у заході неформального навчання.

Рекомендована література

Основна:

1. Андрущенко О. П. Права людини на перехресті цивілізацій: концептуалізація, методологія та футурологія : монографія; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого. Харків : Право, 2025. 208 с.
2. Головатий С. Про людські права. Лекції. Київ : Дух і Літера, 2016. 760 с.
3. Дудаш Т.І. Практика Європейського суду з прав людини: навч. посібн. Київ : Алерта, 2016. 413 с.
4. Іванків І. Права людства. Монографія. Київ : Ваіте, 2020. 158 с.
5. Комплементарне обґрунтування прав людини в умовах глобалізації : монографія / Сливка С. С. [та ін.] ; [за заг. ред. І. М. Жаровської]. Київ : Видавництво Людмила, 2020. 115 с.
6. Конвенція про захист прав людини і основоположних свобод (в питаннях і відповідях) : навч.-довід. посіб. / [О. В. Сердюк та ін.] ; за заг. ред. І. В. Яковюка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. права Європ. Союзу. Вид. 2-ге, випр. Харків : Право, 2020. 124 с.
7. Конституції України XIX-XXI століть : зб. норматив.-прав. актів / [уклад.: О. В. Коротюк, О. В. Лавринович]. Київ : ОВК, 2020. 512 с.
8. Міхальов В. О. Права людини в Україні : навч.-метод. посіб. Одеса : Гельветика, 2020. 121 с.
9. Людські права: навчальний посібник. Житомир: Житомирський державний університет імені Івана Франка, 2023. 231 с.
10. Опольська Н.М., Бабой А.М., Бабой В.С. Міжнародний захист прав людини: навчальний посібник. Вінниця: Твори. 2021. 408 с.
11. Права людини в національному та європейському контекстах : підручник / [Н. І. Петрецька та ін.] ; за заг. ред. канд. юрид. наук Н. І. Петрецької, д-ра юрид. наук, проф. Ю. М. Бисаги ; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т". Ужгород : Гельветика, 2018. 481 с.
12. Права людини в Україні та у зарубіжних країнах: традиції та новації : колективна монографія. Львів-Торунь : Ліга-Прес, 2021. 685 с.
13. Права людини та їх захист : навчальний посібник / за ред. доц. С. В. Джолоса і доц. Т. Б. Шаповал. Черкаси : Видавець О. М. Третяков, 2023. 300 с.
14. Рабінович П. М. Основоположні права людини: термінопоняттєвий інструментарій дослідження та викладання. *Право України*. 2015. № 2. С. 9–23.
15. Размєтаєва Ю. С. Доктрина та практика захисту прав людини : навч. посіб. Харків, 2019. 362 с.

Додаткова:

1. Аврамова О. Є. Четверте покоління прав людини: право бути людиною. *Вісник Національної академії правових наук України.* Том 32, № 3, 2025. С. 63–86.

2. Андрійко О. Ф. Права людини і громадянина та конституційні обов'язки в умовах воєнного стану в Україні: сучасні виклики та європейські орієнтири. *Альманах права. Механізм реалізації права в контексті сучасних трансформацій*: Випуск 17. Київ: Інститут держави і права імені В. М. Корецького НАН України, 2026. С. 132–136.
3. Боброва Ю. Ю.. Гендерний аспект суддівської діяльності (теоретико-правовий вимір) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.01; Приват. ВНЗ "Ун-т Короля Данила". Івано-Франківськ, 2020. 36 с.
4. Право Європейського Союзу (в питаннях і відповідях) : навч.-довід. посіб. / [Т. М. Анакіна та ін.] ; за заг. ред. І. В. Яковюка ; Нац. юрид. ун-т ім. Ярослава Мудрого, Каф. права Європ. Союзу. Вид. 2-ге, випр. Харків : Право, 2020. 171 с.
5. Право народу на спротив: конституційно-правове дослідження : монографія / М. М. Орос [та ін.] ; Держ. ВНЗ "Ужгород. нац. ун-т", Ін-т держави і права країн Європи. Ужгород : РІК-У, 2020. 231 с.
6. Організаційно-правові основи запобігання тероризму : підручник / [Ю. О. Лісіцина та ін.] ; Львів. держ. ун-т внутр. справ. Львів : ЛьвДУВС, 2020. 431с.
7. Завгородній В. А. Вплив практики Європейського суду з прав людини на юридичну діяльність в Україні: теоретичний, методологічний і прикладний аспекти : монографія; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ, 2020. 535 с.
8. Забезпечення прав людини четвертого покоління у системі охорони здоров'я : матеріали II Міжнар. наук.-практ. конф., 30 квіт. 2020 р. / [редкол.: О.Я. Рогач та ін.] ; Ужгород. нац. ун-т, Юрид. ф-т [та ін.]. Ужгород : Говерла, 2020. 159 с.
9. Збірник правових позицій Верховного Суду щодо захисту соціальних прав / [упоряд.: М. І. Смокович, А. І. Рибачук, В. М. Кравчук] ; [Верхов. суд України ; Рада Європи]. Харків : Право, 2020. 205 с.
10. Калашников В. М. Державно-правова політика "батьків-засновників" США : монографія / В. М. Калашников ; [ред. Д. І. Вєргазова] ; Дніпров. нац. ун-т ім. Олеся Гончара. Дніпро : РВВ ДНУ, 2020. 200 с.
11. Орленко. В. Сучасне розуміння прав і свобод людини та їх міжнародно-правові стандарти. *Наукові праці Міжрегіональної Академії управління персоналом. Юридичні науки*, №2 (62), 2023. С. 99–104.
12. Підгородинський В. М. Злочини проти честі та гідності особи (теоретичне порівняльно-правове дослідження) : автореф. дис. ... д-ра юрид. наук : 12.00.08; Одес. держ. ун-т внутр. справ. Одеса, 2020. 40 с.
13. Права людини та їх захист у сучасних реаліях : навч. посіб. для студентів ВНЗ / [Ю. В. Ломжець та ін.]; Нац. ун-т кораблебудування ім. адмірала Макарова. Миколаїв : НУК, 2020. 207 с.
14. Практикум з конституційного права : навч. посіб. / кол. авт.: [Л. Р. Наливайко та ін.] ; Дніпропетр. держ. ун-т внутр. справ. Дніпро : ДДУВС, 2020. 799 с.

15. Рішення Європейського суду з прав людини проти України щодо порушення прав вразливих груп / [упоряд. Є. Ю. Захаров] ; [ГО "Харків. правозахис. група"]. Харків : Права Людини, 2020. 434 с.
16. Тарасенко О. В. Захист прав внутрішньо переміщених осіб: практичні аспекти : посібник ; Max Planck Foundation for international peace and ruIe of law, Ombudsman of Ukraine. К. : К.І.С., 2020. 94 с.
17. Тимошенко В. Права людини: філософська сутність та методологія дослідження. *Філософські та методологічні проблеми права*. 2026. №1 (31). С. 53–62.
18. Тихомиров О. О. Права людини: інформаційний вимір : монографія. Одеса : Видавництво «Юридика», 2023. 304 с.
19. Череватюк В. Б., Темченко Я. О. Право бути людиною та проблеми його реалізації: від історичних витоків до сучасності. Юридичний вісник. 2025. № 1(74). С. 90–97.
20. Юридичний механізм захисту прав людини : посіб. для ВНЗ / [В. О. Заросило та ін. ; за заг. ред. д-ра юрид. наук, проф. В. О. Заросила та д-ра юрид. наук, проф. А. М. Кислого] ; ПрАТ "ВНЗ "Міжрегіон. Акад. упр. персоналом". Київ : Видавництво Людмила, 2021. 171 с.

Інформаційні ресурси:

1. Сайт Конституційного Суду України: http://www.ccu.gov.ua/
2. Сайт Верховного Суду України: https://supreme.court.gov.ua/supreme/
3. Сайт Верховної Ради України: https://rada.gov.ua/
4. Сайт Міністерства юстиції України: https://minjust.gov.ua/
5. Сайт ООН: http://www.un.org
6. Сайт міжнародних договорів: http://treaties.un.org/
7. Сайт Комісії міжнародного права: http://www.un.org/law/ilc
8. Сайт Міжнародного Суду ООН: http://www.icj-cij.org
9. Сайт Міжнародного кримінального суду: http://www.icc.org
10. Європейський Суд з прав людини: http://www.echr.coe.int
11. Представництво Ради Європи в Україні: www.coe.kiev.ua
12. Українська Гельсінська спілка з прав людини: http://helsinki.org.ua/
13. Національна бібліотека України ім. В. І. Вернадського. Режим доступу: http://www.nbuv.gov.ua/

Політика академічної доброчесності

Дотримання політики щодо академічної доброчесності учасниками освітнього процесу при вивченні освітнього компонента регламентовано чинними документами ЧНУ:

- «Кодекс академічної доброчесності та етики Чернівецького національного університету імені Юрія Федьковича»
https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/kodeks-akademichnoidobrochesnosti-ta-etyky-chernivetskoho-natsionalnoho-universytetu-imeni-yuriiafedkovycha/

- «Положенням про виявлення та запобігання академічного плагіату у Чернівецькому національному університеті імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polozhennia-pro-vyiavlennia-ta-zapobihannia-akademichnomu-plahiatu-u-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

- «Політика використання штучного інтелекту в Чернівецькому національному університету імені Юрія Федьковича» https://www.chnu.edu.ua/universytet/normatyvni-dokumenty/polityka-vykorystannia-shtuchnoho-intelektu-v-chernivetskomu-natsionalnomu-universyteti-imeni-yuriia-fedkovycha/

Використання здобувачами освіти інструментів штучного інтелекту (ШІ) під час виконання навчальних завдань:

- *допускається за умови* дотримання принципів академічної доброчесності (здобувач освіти несе відповідальність за зміст, достовірність і результати поданої роботи, а у разі використання ШІ зобов'язаний зазначити факт і спосіб його застосування);
- *не допускається* використання ШІ як заміни самостійного виконання завдань або з метою порушення вимог академічної доброчесності;
- *додаткові обмеження чи вимоги* щодо використання ШІ можуть визначатися викладачем в освітньому процесі для конкретних видів навчальної діяльності відповідно до особливостей дисципліни.